

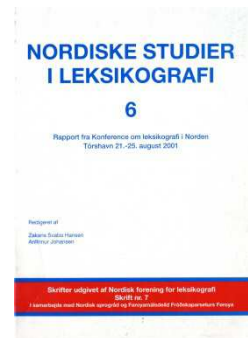
NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel: Norm og usus - betragtninger over en russisk-færøsk ordbog

Forfatter: Johnny Thomsen

Kilde: Nordiske Studier i Leksikografi 6, 2003, s. 367-375
Rapport fra Konference om leksikografi i Norden, Tórshavn 21.-25. august 2001

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive>

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Norm og usus - betragtninger over en russisk-færøsk ordbog

The paper deals briefly with a crucial problem of Faroese, namely the dichotomy between a principally purist *codified* variety of the language and an *uncodified* variety, teeming with Danish-German loanwords and internationalisms, and its lexicographical treatment. The prevailing purist lexicographical attitude towards Faroese has led to significant parts, numerically and denotatively, of the Faroese lexicon being excluded from Faroese dictionaries as well as to inclusion of rare neologisms, idiolectisms, and ad hoc coinages as entries and translations.

A different approach, exemplified by a forthcoming Russian-Faroese dictionary, which recognizes the entire register variation of Faroese, including the uncodified lexicon, is discussed.

I

Talt og skrevet leksikalsk norm

Når man ser færøsk skriftsprog, kunne man let fristes til at tro, at man har en forholdsvis klar og veldefineret leksikalsk norm i færøsk.

Og det har man også - i skrevet færøsk og skriftsprogspræget færøsk. Og da sprogplanlægning og dermed sprogpolitik primært er *skriftsprogsplanlægning* (Vikør 1988: 52), så har det jo også haft konsekvenser for færøsk ordbogsarbejde, da ordbøger i høj grad er eller i hvert fald har været en fiksering af det skrevne sprog.

Denne færøske norm afviger dog i flere henseender fra det, man kunne kalde *rigssprogsnorm* eller *standard* i mange andre sprog. Den er ikke en *talt* norm, der er ingen, der har den som modersmål. Det færøske normative talesprog, som er færingeres modersmål, er tværtimod en sprogform, der netop i leksikalsk henseende afviger betragteligt fra skriftsprogsnormen.

Overfladisk betragtet kunne dette ligne den situation, man finder i så mange sprog, med et standardsprog med et standardleksikon og andre dele af leksikonet mærket som talesprog eller i andre henseender som afvigende fra den accepterede standard. Men det er ikke tilfældet.

Hvad vi finder, er en dichotomi mellem, hvad man kunne kalde *kodificeret sprog* på den ene side og *ukodificeret sprog* på den anden (Thomsen 2000: 16). Det kodificerede sprog omfatter både skrevet sprog og mundtligt sprog baseret på skrift og dele af det almindelige daglige talte sprog, det såkaldte *fællessprog*, d.v.s. grammatiske konstruktioner og leksikon, der bliver brugt forskelsløst i al slags færøsk. Leksikalsk enten som stilistisk neutrale ord, f.eks. *biðja*, *bús*, *grønur* o.s.v. eller stilistisk markerede ord, f.eks. *smalur* (i betydningen 'dum'), *grovur* (i betydningen 'god til noget'). Nogle af de stilistisk markerede ord vil naturligvis ofte findes i utvungne kontekster, men tilhører ikke derfor nødvendigvis ukodificeret færøsk. Eller sagt på en anden måde: den stilistiske inddeling går på tværs af inddelingen i kodificeret og ukodificeret sprog.

Det kodificerede færøske er stort set det sprog, der bliver beskrevet i præskriptive grammatikker og ordbøger.

Denne divergens findes ikke kun blandt verber, adjektiver og substantiver, men også blandt pronominer, adverbier, funktorer o.s.v.

Jeg vil i det følgende for nemheds skyld, selv om det måske ikke er helt præcist, henholdsvis anvende betegnelsen *færøsk skriftsprog* (inklusive den mundtlige variant i radioudsendelser, foredrag o. lign.) og *talt færøsk*, som i store træk kan defineres sådan:

Talt færøsk: Fællessprog + Ukodificeret sprog

Færøsk skriftsprog: Fællessprog + eksklusive skriftsprogelementer

Kort kan forskellen beskrives sådan:

- Der eksisterer et kvantitativt set betydeligt lag i talt færøsk af leksikalske elementer, ofte gamle og veletablerede låneord, mest af dansk-plattysk oprindelse, som ikke får adgang til færøsk skriftsprog. Det neutrale ukodificerede leksikalske element i dette lag udgør sammen med fællesordene kernen i det færøske leksikon;
- Et stort antal internationalismer anvendes frit i neutralt talt færøsk, mens de kun i begrænset omfang tillades i færøsk skriftsprog. Sammen med det ovennævnte dansk-tyske element udgør de ukodificeret færøsk sprog;
- I færøsk skriftsprog findes et kvantitativt set betydeligt lag af puristiske neologismer, som kun i begrænset omfang træffes i talt færøsk;
- Der eksisterer et stort antal par, ofte betegnende ganske hverdagsagtige foreteelser og begreber, hvis medlemmer kan være et ukodificeret ord ~ et skriftsprogsord (f.eks. *læpastift* ~ *varrastift* (= da. læbestift)), et ukodificeret ord ~ et fællesord (f.eks. *forsvinna* ~ *hvørva* (= da. forsvinde)), eller i sjældne tilfælde et fællesord ~ et eksklusivt skriftsprogsord f.eks. *AIDS* - *eyðkvæmi* (= da. AIDS))

Baggrunden

Denne situation er opstået og har udviklet sig diakront og synkront gennem sprogkontakt og bilingualisme, der bl.a. har medført, at i hvert fald talt færøsk kan betragtes som et åbent leksikalsk system over for dansk med det danske ordforråd som en kilde og fælles referenceramme.

Færøsk sprogpolitik har fra første færd reageret imod denne "sprogblending", både den diakrone og den synkrone, dels med en purisme, der har haft til hensigt at fortrænge de eksisterende låneord, dels med forsøg på nydannelser.

Den officielle færøske sprogpolitik har derfor på forhånd stigmatiseret det ukodificerede sprog, der netop er karakteriseret ved det store antal låneord.

Hvis man skal anskueliggøre det, ville det svare til, at man i dansk standardskriftsprog ikke ville anvende hyppige former som *betale*, *fornærme* eller *direktør*, *konstatere*. Disse ord ville derfor heller ikke træffes i ordbøger, hverken som opslagsord eller oversættelser.

Leksikografisk behandling af ukodificeret leksikon

Det mest karakteristiske element i denne færøske dichotomi er det store antal neutrale uko-

dificerede ord i talt færøsk. Og indtil begyndelsen af 1990-erne lå den afgørende grænse i færøsk leksikografi ganske fast mellem det neutrale ukodificerede sprog på den ene side og det kodificerede sprog på den anden side.

Det har så bevirket, at selv ovenud hyppige ord i færøsk meget ofte ikke findes i ordbøger.

Et ord som konjunktionen *viss(i)* (fra dansk *bvis*) vil i enhver objektiv undersøgelse af færøsk fremtræde som et af de allerhyppigste ord i færøsk. Men det vil også vise en karakteristisk udbredelse, idet det så at sige aldrig mødes i skriftsprog og skriftsprogspræget mundtligt sprog. Og dette ovenud hyppige, neutrale ord i talt sprog glimrer med sit fravær i ordbøger, med undtagelse af H. Petersens dansk-færøske (Petersen 1995).

Til grund for udelukkelsen af dette højfrekvente ord fra disse områder af sproget ligger en værdidom, en bestemt holdning.

Derved adskiller færøsk sig såmænd ikke fra de fleste andre sprog.

Det er i selve værdidommene, færøsk adskiller sig.

En ordbog bør vel ideelt afspejle de objektivt eksisterende, verificerbare fakta, d.v.s. i ovennævnte tilfælde, at ordet rent faktisk er ovenud hyppigt i færøsk.

Men ordbogen må også afspejle værdidommene, d.v.s. i dette tilfælde gør opmærksom på ordets specifikke udbredelse.

Ordbogsforfatteren bør derimod ikke qua ordbogsforfatter tage stilling til selve værdidommene, d.v.s. det er ikke hans opgave at tage stilling til, om det er godt eller dårligt, om det er rigtigt eller forkert, at det højfrekvente ord *viss(i)* er udelukket fra skrift og skriftsprogspræget sprog. Hans opgave burde være at konstatere de faktiske forhold.

Men selv et overfladisk blik på færøske ordbøger vil afsløre, at det sjældent er tilfældet. Det vil vise, at i den færøske leksikografiske tradition har værdidommene i en lang række tilfælde spillet en betydeligt større rolle end objektive faktiske konstateringer.

Problemer i puristisk leksikografi

Men denne, som vi kunne kalde præskriptive puristiske færøske leksikografi, er ikke uden problemer.

Bestræbelserne på at rense sproget for ord, der enten er en vigtig del af det talte sprogs neutrale leksikon eller som er integrerede elementer af det ekspressive sprog, har henvist kvantitativt og denotativt betydende dele af færøsk ordforråd til det ukodificerede sprog og dermed til ord, der i vid udstrækning afvises i færøske ordbøger. Dermed er den færøske leksikograf afskåret fra at bruge vigtige elementer i færøsk som opslagsord eller oversættelse og vil ofte afholde sig fra at bruge en nærliggende og dækkende oversættelse til fordel for mere diffuse ækvivalenter.

Den præskriptive færøske leksikografi sanktionerer for eksempel brugen af ukendte nydannelser som opslagsord eller oversættelser som erstatning for velkendte ord.

I hvert fald den udenlandske bruger af en færøsk ordbog har ingen jordisk chance for at bedømme, om det ord, han kan blive præsenteret for, er et reelt eksisterende færøsk ord eller den præskriptive leksikografis drøm om et færøsk ord.

Blot to tilfældige eksempler: i den engelsk-færøske ordbog fra 1984 (av Skarði 1984: 62) bliver **contact lens** oversat som *atkúpa* og intet andet. Der er bare det problem ved det, at

ordet er ukendt for færinger, vi kalder det *kontaktlinse*. I den store dansk-færøske ordbog fra 1998 (i Skála et al. 1998: 621) bliver *lampeskærm* oversat som *lampuskjól*, og kun det. Det er selvfølgelig et nydeligt ord, men der er bare den hage ved det, at sådan hedder det ikke på færøsk, det hedder *lampuskermur*. Heller ikke den etsprogede færøske ordbog (Poulsen et al. 1998) holder sig for god til at medtage ad hoc nydannelser og idiolektismer.

Det er muligt, at det ud fra den præskriptive puristiske leksikografis synspunkt er til-ladeligt at gøre sådan noget. Men set fra et deskriptivt synspunkt er oversættelser som oven-stående slet og ret forkerte. Og set fra et praktisk synspunkt, som vejledning for brugeren, er oversættelserne direkte vildledende.

II.

Russisk-færøsk ordbogs behandling af ukodificeret leksikon

Jeg vil nu gå over til med nogle konkrete eksempler fra en kommende russisk-færøsk ordbog at vise, hvordan man også kan gribe problemstillingen an med den eksisterende færøske dichotomi.

Lad mig lige gøre opmærksom på, at mit ordbogsprojekt officielt først starter 1. sep-tember i år, altså om en uge. Men jeg har naturligvis gjort mig mine tanker og skrevet en del artikler eller dele af artikler.

Ikke desto mindre har jeg ikke nogen færdige løsninger på alle problemer endnu. Så det, jeg fremlægger, er også et indblik i ordbogsforfatterens værksted.

Det, at jeg afstår fra den præskriptive puristiske leksikografis metoder, betyder ingenlunde, at min fremgangsmåde er uden problemer eller uproblematisk. Tværtimod har jeg skaffet mig nogle nye problemer på halsen, som jeg på indeværende tidspunkt ikke altid har fundet en løsning på, og der kan sikkert rejses tvivl om nogle sider af min metode.

Min ambition har været - hvad det færøske angår - at give en dækkende og korrekt oversæt-telse med inddragelse af det færøske sprogs fulde register, inklusive det ukodificerede sprog. Men én ting er at fremsætte den slags hensigtserklæringer, en anden at udmønte det i praksis.

I den planlagte ordbog er det hensigten ikke kun at markere de færøske oversættelser stili-stisk, men også, hvor det er påkrævet, at mærke dem med tilhørsforhold til klasserne inden for den omtalte dichotomi.

Det har især stor betydning for den ikke-færøske bruger af ordbogen, at de færøske oversættelser bliver udførligt forklaret m.h.t. til deres tilhørsforhold.

Et af problemerne bliver at opstille holdbare kriterier for afgrænsning af det ukodificerede sprog.

Med den totale mangel på en databank over færøsk talt sprog in mente, undgår man næppe at trække på forfatterens og eventuelle meddelers intuition og dermed en vis subjek-tivitet. Men jeg ved ikke, om subjektiviteten bliver større end for eksempel ved forfatteres inddeling af ord i stilistiske kategorier.

For ikke at give nogen et forkert indtryk af problemets omfang, vil jeg gerne forudskikke

den bemærkning, at eksemplerne i det følgende netop er valgt for at illustrere problemerne med ukodificeret sprog. I et stort antal artikler i ordbogen vil det slet ikke være det, der er problemet.

Eksempler; dagligdags sprog

Et forholdsvis uproblematisk eksempel finder vi i

1. колесó plur. колёс/а, ~, ~ам n 1. hjul [ju:l]^{HNK} c₀₀, hjól [tʃɔl]^{HN} c₀₀

(da. hjul)

hvor vi finder det for færøsk så karakteristiske forhold, at vi har to ord, det ene i sin tid taget fra dansk, det andet et færøsk ord, som man i dette tilfælde har prøvet at fortrænge det indlånte ord med. *hjul* er forsynet med etiketten ^{HNK} (нейтральный некодифицированный язык), d.v.s. neutralt ukodificeret sprog. Heri ligger, at det er det ord, man som regel anvender i færøsk talt sprog, og at det i dette lag af færøsk ikke bærer noget præg af substandard eller lignende konnotationer. *hjól* er forsynet med etiketten ^{HN} (нейтральный письменный язык), d.v.s. neutralt skriftsprog. I den sidste betegnelse ligger, at det simpelthen er *ordet* i færøsk skrift og at det i dette lag af færøsk er et fuldstændig neutralt ord uden nogen konnotationer af noget bogligt el. lign.

Hvis vi tager det næste eksempel,

2. бага́жник т 1. (велосипеда и т.п.) bagasjuberari [-l'ga:f-]^{HNK} M_{гг-агг}; viðførisher^{HN} M_{гг-г} 2.

(da. bagagebærer)

(автомашины) bagasjurúm [-l'ga:f-]^{HNK} c₀₀, viðførishúm^{HN} c₀₀

(da. bagagerum)

så er *bagasjuberari* og *bagasjurúm* helt neutralt ukodificeret sprog. Derimod hører *viðførisher* og *viðførishúm* nok ikke så meget til det helt neutrale skriftsprog som til et lag i færøsk skriftsprog, som opfattes som mere skriftsprogspæret eller bogligt end f.eks. *hjól*, og derfor er mærket med en særlig etikette ^{1p}, som betegner et mere bogligt skriftsprog.

Hvis vi så tager det næste eksempel, så er der noget andet, der gør sig gældende:

3. брех/áть брешу́, брешенье, брешут ipf tm. ... 2. fl. (врать) lúgva; (говорить вздор) mósna,

tvætla, vrøvla {vrevla}^{3HNK}, slutra^{3HNK}

(da. vrøvle, sludre)

Mens *mósna* og *tvætla* begge tilhører fællessproget, så tilhører *vrøvla* og *slutra* ikke alene det ukodificerede sprog, de er desuden stilistisk mærket og bliver derfor forsynet med etiketten ^{3HNK}, der betegner stilistisk markerede ekspressive ukodificerede ord.

Med det næste eksempel begynder det at blive lidt mere problematisk.

4. a I. conj. ... 6. (еслу) ~ не понимаешь, так и не говори viss(i)^{nnk} tú ikki

(da. hvis)

forstendur [-ʃsɔɛ-]^{nnk} tað, so lat vera við at siga nakað; forstendur [-ʃsɔɛ-]^{nnk} {skilur}tú

tað ikki, so lat vera við at siga nakað

Både *viss(i)* og *forstanda* tilhører det neutrale ukodificerede sprog. Men der er tilsyneladende en forskel i en anden henseende. Hvis det endelig skal være, kan man nok skrive *forstanda*, selv om det i en skreven tekst vil falde lidt i øjnene. Derimod er *viss(i)* øjensynligt underlagt betydelig strengere restriktioner, hvad det angår. Spørgsmålet er så, om det skal afspejles i de angivelser, der er beregnet på den ikke-færøske bruger. Som ordbogsforfatter står man altid i det dilemma, at man kan inddele og underinddele og forfine ad infinitum, indtil man får en så fin inddeling, at den bliver uoverskuelig. Her har jeg valgt at betragte tilhørsforholdet til det neutrale ukodificerede sprog som det vigtigste. Og da den ikke-færøske bruger i brugsvejledningen til ordbogen vil blive generelt advaret imod at anvende de neutrale ikke-kodificerede ord i skrift, anser jeg det ikke for så vigtigt at gøre opmærksom på, at ordene i denne klasse måske ikke alle opfører sig ens m.h.t. til accept i det skrevne sprog.

Med det næste eksempel løber jeg ind i et problem, som jeg givetvis vil komme ud for mange gange undervejs:

5a. **зámша** f ruskinn^{nnk} c₀₀, risinskinn^{mm} c₀₀

(da. ruskind)

5b. **зámша** f ruskinn c₀₀

Dette skal ikke opfattes sådan, at der bliver to forskellige artikler med samme opslagsord. Det, der er tale om her, er en diskussion, som jeg i øjeblikket fører med mig selv.

For man kan med rette have sin tvivl, om det er rigtigt at mærke *ruskinn* med ^{nnk}, altså som tilhørende det neutrale ukodificerede sprog. Om det ikke i virkeligheden tilhører fællessproget. For selv om ordet ikke har vundet indpas i den færøske modersmålsordbog (Poulsen et al. 1998) (den har kun *risinskinn*) og begge de to nyeste dansk-færøske ordbøger (Petersen 1995; í Skála et al. 1998) forsyner det med etiketten *tlm.*, d.v.s. talesprog, så er ordet *ruskinn* det reelt eksisterende færøske ord for dette begreb i den forstand, at det er det eneste ord, det overvældende flertal af færingers kender for *ruskind*.

Man kan ligeledes sætte spørgsmålstegn ved, om *risinskinn* virkelig tilhører klassen af det bogligt prægede skriftsprog, om det ikke snarere tilhører klassen af kuriøse nydannelser, og derfor kan man nok gøre sig sine overvejelser, om dette ord overhovedet skal med i en fremmedsproglig ordbog eller om det ikke i det mindste skal mærkes på en anden måde end ^{lp}.

Der kan altså med føje argumenteres for kun at medtage ordet *ruskinn* uden nogen etikette overhovedet.

Det er dog ikke utænkeligt, at modersmålsordbogen og andre ordbøger får en vis indflydelse på normeringen af færøsk. I så fald vil der måske opstå en situation som den, der er beskrevet i eksempel 5a, og som er så velkendt i færøsk. Så eksempel 5a i dets nuværende skikkelse er måske snarere et kig ud i fremtiden.

Internationalismer

Mens jeg i det forudgående har nævnt nogle eksempler på dagligdags ukodificerede ord, vil jeg i det følgende nævne nogle eksempler på behandlingen af egentlige fremmedord og internationalismer.

I modsætning til hvad man skulle tro, når man læser og hører færøsk skriftsprog, er fremmedord og internationalismer meget udbredte i færøsk, lige så udbredte som i de fleste andre europæiske sprog. Enkelte af disse ord må siges at være fuldt accepteret også i det kodificerede sprog, som f.eks. navnene på forskellige politiske bevægelser som *kommunisma*, *sosialisma* o. lign. Andre bliver almindeligt brugt i det ukodificerede sprog, men gør kun sporadiske indhug på det kodificerede sprog, hvor de ofte er afløst af neologismer. Atter andre er rene fagord.

Så at et fremmedord er velkendt og bliver meget brugt i færøsk, betyder på ingen måde, at det også er medtaget i ordbøger.

Ved første øjekast kunne det se ud, som om man simpelthen kunne behandle fremmedordene uden for det kodificerede sprog på samme måde som det neutrale ukodificerede sprog foroven. Men tilsyneladende er der i færøsk ikke helt så strenge restriktioner over for anvendelse af de egentlige fremmedord eller internationalismer i skrevet sprog, som der er over for de dansk-plattyske indlån og den slags. Derfor bør man nok lave en særlig gruppe til de neutrale, stilistisk umarkerede internationalismer, der er i almindeligt brug uden for skrift og skriftsprogspræget sprog og ofte i tilgift kan bruges i visse former for skriftsprogspræget sprog.

Internationalismer i færøsk leksikografi

Den officielle puristiske færøske sprogpolitik har også påvirket færøsk leksikografi, hvad fremmedord angår. Den afspejler sjældent usus. I stedet finder man ofte vilkårlige ad hoc nydannelser, sjældne neologismer o. lign.

Blot tre eksempler på, hvor forskelligt ordbøger behandler det samme fremmedord.

í Skála et al. 1992 (engelsk-færøsk)	í Skála et al. 1998 (dansk-færøsk)	Petersen 1995 (dansk-færøsk)
abstraction <i>sertikið hugtak</i>	abstraktion <i>sertikið hugtak,</i> <i>úrtøkið hugtak</i>	abstraktion <i>abstraktiún</i>
atomism <i>frumeindarstevna, atomisma</i>	atomisme <i>frumeindarstevna</i>	atomisme <i>atomisma</i>
quantum theory <i>skamtaástøði</i>	kvanteteori <i>skamtaástøði</i>	kvanteteori <i>kvantteori</i>

í Skála et al. 1992 og í Skála et al. 1998 udmærker sig ved som oversættelser af henholdsvis engelske og danske leksemer at bringe ukendte neologismer eller ligefrem idiolektismer. Jeg tror i hvert fald ikke, jeg går nogen for nær ved at sige, at ud over de fire forfatteres kreds er der næppe mange færinger, der kender *frumeindarstevna* og *skamtaástøði*. Petersen 1995 afspejler tro mod sine principper i langt højere grad færøsk usus.

I den planlagte russisk-færøske ordbog vil man slet ikke finde forsøg på at oversætte russiske ord og heller ikke fremmedord med selvskabte ord eller neologismer, der hovedsageligt lever i enkelte ordbøgers spalter. Derimod vil gængse neologismer, hvad enten de så er skriftsprog eller er trængt ind i fællessproget, naturligvis blive medtaget.

Eksempler; internationalismer

Lad os først se på et forholdsvis enkelt eksempel:

6. компьютер *m* telda Ж_{т-а}, computari {kompjútari}^{НИК(?)} М_{т-а}ri [-'pju-]

(*da. computer*)

Der er næppe nogen tvivl om, at neologismen *telda* er blevet det neutrale ord i al slags færøsk. Men hvad med *kompjútari*, som stadig bliver en hel del brugt i dagligt sprog? Skal den klassificeres som neutralt ukodificeret sprog? Er det overhovedet nødvendigt at tage et sådant ord med, når der allerede er et neutralt ord? Jeg håber, jeg finder et svar hen ad vejen.

Med det næste eksempel forholder det sig lidt anderledes.

7. психолог *m* sálarfrøðingur[□] М_{сорт-а}, psykologur [sy:ǵo'lo:-]^{НИТ(?)НИК} М_{сорт-а}

(*da. psykolog*)

Med stigende brug af psykologer er også den færøske neologisme *sálarfrøðingur* blevet mere udbredt, så udbredt, at jeg er tilbøjelig til - om end med lidt tvivl i sindet (tvivlen er udtrykt ved hjælp af tegnet € som er en påmindelse til mig selv om mangler m.m. i artikler) - at medtage den uden nogen form for etikette overhovedet. Spørgsmålet er så, hvad man gør med *psykologur*. Ordet er udbredt i talt færøsk, sikkert endda mere end *sálarfrøðingur*, og ses også på tryk, om end betydeligt sjældnere end *sálarfrøðingur*. Jeg har, i hvert fald foreløbig, valgt at henføre det til en særlig gruppe internationalismer, som mest bliver brugt i talt sprog, men dog også kan bruges i skrift, selvom den neologistiske ækvivalent dog foretrækkes. Men spørgsmålstegnet viser, at jeg er lidt i tvivl.

Det følgende eksempel

8. философия *f* filosofi [fi:loso'fi:]^{НИТ} Ж_{0-ir}, heimspeki^{НИТ} Ж_{т-ir}

(*da. filosofi*)

viser en ret udbredt type ordpar. Et fremmedord, der er almindeligt først og fremmest i talt sprog, og en neologisme, der er så udbredt i skrevet sprog, at den må karakteriseres som tilhørende det neutrale skriftsprog.

De to sidste eksempler

9. абстрактность ... ~ный *stf. en, ~на, ~но, ~ны adj* abstraktur [-'sɕja-]^{НИТ}

(*da. abstrakt*)

10. КВАНТ **~ОВЫЙ** *adj* kvant-; ~овая механика kvantmekanikkur[□] *м.сорт-ар*; ~овая
(*da. kvante-*)

теория kvantteori[□] *ж.р.-и*

er endelig de tilfælde, hvor man nok må sige, at fremmedordene, hvad enten de så er accepteret i ordbøger eller ej, er de færøske ord. De neologismer, der er blevet forsøgt introduceret for at erstatte dem, synes ikke at have haft nogen succes og er sjældent kommet ud over ordbøgernes spalter. Derfor har jeg heller ikke medtaget neologistiske forslag overhovedet. Man kan stille sig selv det spørgsmål, om et ord som *abstraktur* så ikke bør have en særlig etikette, der afviger fra den gængse for fremmedord.

Det sidste, *kvantmekanikkur*, tangerer fagordenes verden eller i hvert fald de mere specielle begreber. Og igen viser tegnet [□] min tvivl, hvordan jeg egentlig skal markere dette ord.

Men tvivlen har i videnskabens verden jo altid været drivkraften for nytænkning.

¹ De danske oversættelser er kun til brug for læseren af denne artikel og vil naturligvis ikke findes i ordbogen

Litteratur

- av Skarði, Jóhannes (1984). *Ensk-føroysk orðabók*. Tórshavn: Føroya Fróðskaparfelag í Skála, Annfinnur; Jacobsen, Hanne; Mikkelsen, Jonhard; Wang, Zakarias (1998). *Donsk-føroysk orðabók*. Tórshavn: Stiðin.
- í Skála, Annfinnur; Mikkelsen, Jonhard; Wang, Zakarias (1992). *Ensk-føroysk orðabók*. Tórshavn: Stiðin.
- Petersen, Hjalmar P. (1995). *Donsk-føroysk orðabók*. Tórshavn: Føroya Fróðskaparfelag.
- Poulsen, Jóhan Hendrik W.; Simonsen, Marjun; í Lon Jacobsen, Jógvan; Johansen, Anfinnur; Hansen, Zakaris Svabo (1998). *Føroysk orðabók*. Tórshavn: Føroya Fróðskaparfelag.
- Thomsen, Johnny (2000). "Talað mál". Leksikografiskt putl. *Málting* 28, 12-24, Tórshavn Vikør, Lars S. (1988). *Språkplanlegging. Prinsipp og praksis*. Oslo: Novus.